

⁹ Основной закон Государства Города Ватикан от 22 февраля 2001 г. // Журнал российского права. – 2002. – № 9. – С. 128–130.

¹⁰ *Виноградов В. А.* Основы государственного устройства Государства Города Ватикан / В. А. Виноградов // Журнал российского права. – 2002. – № 9. – С. 120–127.

¹¹ *Ковальський Н. А.* Католицизм і міжнародні відносини / Н. А. Ковальський, І. М. Иванова. – М. : Міжнародні відносини, 1989. – 272 с. – С. 21.

Резюме

Отрош М. І. Папа Римський як суверен Держави Міста Ватикан.

У статті досліджуються питання суверенітету Папи Римського над Державою Містом Ватикан, у якій Верховному понтифіку Католицької Церкви належить вся повнота законодавчої, виконавчої і судової влади. Аналізуються відповідні положення Основного закону Держави Міста Ватикан 2001 р. та Латеранського договору 1929 р., що стосуються створення та функціонування Держави Міста Ватикан і відповідних органів влади на її території.

Ключові слова: Суверен Держави Міста Ватикан, Основний закон Держави Міста Ватикан, законодавча влада суверена Держави Міста Ватикан, виконавча влада суверена Держави Міста Ватикан, судова влада суверена Держави Міста Ватикан, представництво Держави Міста Ватикан у відносинах з іноземними державами.

Резюме

Отрош М. И. Папа Римский как суверен Государства Города Ватикан.

В статье исследуются вопросы суверенитета Папы Римского над Государством Городом Ватикан, в котором Верховному понтифику Католической Церкви принадлежит вся полнота законодательной, исполнительной и судебной власти. Анализируются соответствующие положения Основного закона Государства Города Ватикан 2001 г. и Латеранского договора 1929 г., касающиеся создания и функционирования Государства Города Ватикан и соответствующих органов власти на его территории.

Ключевые слова: Суверен Государства Города Ватикан, Основной закон Государства Города Ватикан, законодательная власть суверена Государства Города Ватикан, исполнительная власть суверена Государства Города Ватикан, судебная власть суверена Государства Города Ватикан, представительство Государства Города Ватикан в отношениях с иностранными государствами.

Summary

Otrosh M. The Pope as the sovereign of the Vatican City State.

The article is devoted to the research of the sovereignty of the Pope over the Vatican City State, where the Supreme Pontiff of the Catholic Church possesses the full range of the legislative, executive and judicial powers. The article explores the provisions of the Fundamental Law of the Vatican City State (2001) and the Lateran Treaty (1929) dealing with formation and functioning of the Vatican City State as well as the corresponding authorities located in its area.

Key words: the sovereign of the Vatican City State, the Fundamental Law of the Vatican City State, the legislative power of the sovereign of the Vatican City State, the executive power of the sovereign of the Vatican City State, the judicial power of the sovereign of the Vatican City State, representation of the Vatican City State in relations with the foreign states.

Отримано 13.05.2013

УДК 341.231.14

Т. В. ТРЕТЬЯКОВА

Вікторія Григорівна Третьякова, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент, доцент Університету сучасних знань, заслужений юрист України

ПРО ФОРМУВАННЯ ПРОВІДНИХ ЕЛЕМЕНТІВ МІЖНАРОДНОГО БІОЕТИЧНОГО ПРАВА: ГЛОБАЛЬНОГО БІОЕТИЧНОГО ПРАВОРОЗУМІННЯ, ГЛОБАЛЬНОЇ БІОЕТИЧНОЇ ПРАВОСВІДОМОСТІ, ГЛОБАЛЬНОГО БІОЕТИКО-ПРАВОВОГО СВІТОГЛЯДУ ТА ГЛОБАЛЬНОЇ БІОЕТИКО-ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ

Для забезпечення в реальному житті дотримання, охорони та захисту біоетичних прав людини, їх справжньою запорукою і гарантом може стати тільки добре розвинене і по-справжньому «біоетичне» громадянське суспільство, яке буде спроможне забезпечити збереження цілісності та життєздатності людського генофонду, цілісності та якості органічного середовища та природного оточення людини. Тільки в «біоетичному громадянському суспільстві» можуть бути створені оптимальні умови для кожної особи в частині її самовизначення та самореалізації, для забезпечення її автономії та незалежності від будь-якого неправомірного втручання, для усвідомлення нею природності біоетичних прав та свобод людини. Розбудувати таке

© Т. В. Третьякова, 2013

суспільство зможуть тільки ті, хто повністю володіє «глобальним біоетичним право розумінням», «глобальною біоетичною правосвідомістю», «глобальним біоетико-правовим світоглядом», а також належним рівнем «глобальної біоетико-правової культури» як важливими елементами та рушійною силою для становлення «міжнародного» або «глобального біоетичного права».

Добре відомо, що сучасна юриспруденція розглядає співвідношення національного і міжнародного права як у державному, або позитивному, так і наддержавному, або надпозитивному, аспектах. У контексті формування «міжнародного» або «глобального біоетичного права» ми можемо стверджувати, що породжувані «міжнародним» або «глобальним біоетичним правом» такі провідні його елементи, як «праворозуміння» або «правосвідомість» можна сприймати в якості «міжнародного біоетичного» або «глобального біоетичного праворозуміння» та «міжнародної біоетичної» або «глобальної біоетичної правосвідомості».

Тоді сформовані під впливом «міжнародного» або «глобального біоетичного права» такі його елементи, як «правовий світогляд» та «правову культуру», можна вважати «міжнародним» або «глобальним біоетико-правовим світоглядом» та «міжнародною» або «глобальною біоетико-правовою культурою». Для того, щоб могла сформуватися «біоетична» єдність людства, відбулося його стовідсоткове згуртування під керівництвом наддержавних органів управління глобальними біоетичними правовідносинами на планеті, а також з метою розбудови уніфікованого «біоетичного» громадянського суспільства, у форматі вже існуючих і новоутворюваних інтегративних загальних, регіональних та міжрегіональних міжнародних організацій, у населення країн-членів цілеспрямовано, із залученням усіх існуючих та новостворюваних організаційно-правових засобів та заходів, притаманних демократичному суспільству, має виховуватися «глобальне біоетичне праворозуміння» та «глобальна біоетична правосвідомість», а також формуватися «глобальний біоетичний світогляд» і прищеплюватися «глобальна біоетико-правова культура».

«Праворозуміння», за вдалими висловлюванням С. Стеценка, є однією з «вічних» проблем теорії права¹. Питання щодо трактування «праворозуміння» вважається одним із основних питань у теорії правової науки. У різні періоди історії щодо цього існували різні погляди, розроблялися всілякі теоретичні підходи, складалися багатоманітні «типи праворозуміння»², в основу яких були покладені також різні концепції, які віддзеркалювали як історичні епохи, в які жили автори цих концепцій, так і їх релігійні, ідеологічні та моральні позиції. Існує безліч дефініцій «праворозуміння». Зокрема, Р. А. Ромашов розглядає «праворозуміння» як «інтелектуальну діяльність компетентних осіб, спрямовану на пізнання сутності та змісту права, а також сукупність правових знань, отриманих у результаті такої діяльності»³. Натомість таке визначення можна застосувати, на наше переконання, тільки для кваліфікації, принаймні, «професійного праворозуміння». Не випадково П. Рабінович з цього приводу слушно зазначає, що твердження про «праворозуміння» як пізнання (розуміння) «права» є хибним, оскільки перш, ніж досліджувати (пізнавати, усвідомлювати) «право», його спочатку необхідно зрозуміти, тобто пізнанню «права» має передувати «праворозуміння»⁴.

Досить чіткою вбачається дефініція С. Алексєєва, який вважав «праворозуміння» «певною, насамперед, науковою категорією, що відображає процес і результат цілеспрямованої розумової діяльності людини, що містить пізнання права, його оцінку та ставлення до нього як до цілісного соціального явища»⁵. Подібним чином сприймає «праворозуміння» й П. А. Оль, чия монографія присвячена дослідженню саме цього поняття⁶.

При існуванні різних типів праворозуміння і поширенні в наш час дуже популярного типу «інтегративного праворозуміння», яке орієнтується на розгляд права в правовідносинах, правосвідомості, правозастосовних актах і суб'єктивних правах, «біоетизація» права, необхідність рятувати людство від «самознищення» і руйнації навколишнього природного середовища, вимагають, на нашу думку, зокрема в питанні «розуміння» «міжнародного біоетичного права», однозначної, чіткої «нормативної» позиції. І в даному випадку цілком можна погодитись із точкою зору В. Кудрявцева, який писав: «ніяке побажання, переконання чи думка не можуть розглядатися як правова норма, коли вони не виражені в юридичному акті, прийнятому належним чином»⁷.

Отже, вважаємо, що стосовно «розуміння» «міжнародного біоетичного права» має бути застосовано глобалістський підхід, сприйнятий і ухвалений без винятку усіма країнами світу та закріплений єдиними, уніфікованими й обов'язковими для усього людства міжнародними нормами. Тому для розуміння «глобального» або «міжнародного біоетичного права» і, відповідно, усвідомлення «глобального біоетичного праворозуміння» найкраще підходить концепція права, запропонована Гансом Кельзенем, який розглядав «право» «як нормативний порядок людської поведінки, тобто як систему норм, що регулюють людську поведінку»⁸.

Вбачається, що стосовно міжнародного або глобального біоетичного права має бути сформована міжнародно-правова система загальнообов'язкових біоетичних правил поведінки, санкціонованих міжнародним співтовариством, і таких, що забезпечуватимуться єдиними глобальними біоетичними наддержавними органами управління, а також державами з метою врегулювання глобальних біоетичних правовідносин у суспільстві.

Виходячи із концепцій М. М. Коркунова⁹, як прихильника теорії соціологічного позитивізму¹⁰, а також Г. Кельзена¹¹ з його теорією основної норми, включаючи й основну норму міжнародного права, можна запропонувати авторську дефініцію для розкриття поняття «глобальне біоетичне праворозуміння» в контексті розуміння «глобального» або «міжнародного біоетичного права». Так, під «глобальним біоетичним праворозумінням» можна розуміти: «усвідомлене сприйняття населенням планети змісту встановленої для усього людства єдиної системи глобальних біоетичних правовідносин, а також уніфікованого та унормованого порядку людської поведінки у глобальній біоетичній сфері». «Правосвідомість» також, як основа і органіч-

на складова правового життя добре організованого суспільства, за висловлюванням А. В. Полякова, упродовж останніх століть стає саме тією рушійною силою, яка проштовхує еволюцію суспільної свідомості до нового рівня «колективного розуму»¹².

І. Л. Вершок, звертаючись до питання про «правосвідомість», переконаний в існуванні нагальної потреби у диференційованому підході до зазначеного поняття і особливо – щодо життєвизначальних для суспільства питань, які вимагають правового регулювання й належного усвідомлення їх правового змісту суспільством. Так, вчений вказує на те, як в умовах виникнення екологічних глобальних криз, що загрожують подальшому існуванню цивілізації, перед людством постає необхідність правового осмислення проблем природокористування та охорони навколишнього середовища, розуміння життєво небезпечних наслідків екологічних правопорушень, здійснення адекватної оцінки існуючої екологічної ситуації, досконалого вивчення прав і обов'язків громадян у сфері природокористування та охорони навколишнього середовища, а отже – формування у населення планети належної «екологічної правосвідомості»¹³. Аналогічно в умовах глобальної біоетичної кризи, коли існує й посилюється загроза деформації або навіть знищення людського генофонду, а отже – руйнації навколишнього середовища, постає потреба у формуванні в суспільстві відповідної глобальної «біоетичної правосвідомості»¹⁴.

При проведенні юридичних наукових досліджень провідну роль відіграє правовий світогляд, що панує у суспільстві. Адже саме він віддзеркалює тип домінуючого юридичного мислення та юридичної наукової парадигми, які притаманні тій чи іншій історичній епосі.

Величезну роль «правового світогляду», що превалує у суспільстві, поряд із «правовою свідомістю» соціуму й кожного окремого громадянина, у формуванні правопорядку відзначають В. Бєсчастний та Г. Гребеньков¹⁵. Вони справедливо наголошують, що «правапорядок тоді дієвий і «сильний», коли цінність права стає надбанням індивідуальної свідомості та світогляду людини».

Розглядаючи «правовий світогляд» в якості «стрижня правосвідомості», В. М. Коробка вважає його одним із найважливіших правових засобів і елементів механізму правового регулювання, що полягає у здійсненні операцій логічного визнання права як ідеї належного, що закріплює за суб'єктами правовідносин юридичних прав та відповідних до них юридичних обов'язків¹⁶.

До загальнолюдських правових цінностей і одного з найважливіших елементів права слід віднести правову культуру суспільства, яка є не тільки невід'ємною частиною загальної культури, а й різновидом останньої і одночасно – складовою системи духовних та матеріальних цінностей у правовій сфері життєдіяльності суспільства. При цьому у всі епохи кожне суспільство виробляло свою модель правової культури, що відображали стан його правового розвитку. Сприймаючи правову культуру як одне із правових явищ, С. А. Комаров справедливо вбачає в ній суттєвий фактор результативного нормативно-організаційного впливу на суспільні відносини¹⁷.

Виходячи із вчення В. І. Вернадського про ноосферу¹⁸, саме у контексті ідеї про необхідність виживання людства і збереження навколишнього природного середовища на новому витку еволюції органічного світу, Г. І. Швєбс слушно закликає до виховання у людства поряд із спеціальною «правосвідомістю», яку ми можемо кваліфікувати як «глобальну біоетичну правосвідомість», спеціальної «правової культури», яку у цьому контексті ми можемо кваліфікувати як «глобальну біоетико-правову культуру». Дійсно, можна цілком погодитись з Г. І. Швєбсом, що вижити людство зможе лише за умови «поступової, раціонально контрольованої та коригованої на кожному кроці поведінки»¹⁹. До цього ми можемо зробити уточнення, а саме: «поведінка», про яку йдеться у вченого, має бути «біоетичною» і реалізуватися тільки за умови формування «глобального біоетико-правового світогляду» та прищеплення усім членам суспільства належного рівня «біоетико-правової культури». І зазначене формування такого «світогляду» та виховання такої «культури» здійснюються на тлі «ідеологізації політики і способу життя, переорієнтації культурного середовища і системи освіти на формування в масовій свідомості і масовій культурі нового ставлення до живої і неживої природи»²⁰.

Таким чином, звертаючись до міжнародно-правових основ біоетичної складової в життєдіяльності людства, в контексті вчення В. І. Вернадського про біосферу та ноосферу²¹ і для реалізації «біосферної» та «ноосферної» теорій, спрямованих на подальший прогресуючий еволюційний розвиток людства та оточуючого його природного середовища, є конче необхідним якомога скоріше сформувати на планеті єдину цілеспрямовану міжнародну біоетико-правову політику, яку можна кваліфікувати як міжнародну «біосферно-ноосферну» біоетико-правову політику, та міжнародну біоетико-правову стратегію, яку можна кваліфікувати як міжнародну «біосферно-ноосферну» біоетико-правову стратегію. Згадані *політика та стратегія* будуть зорієнтовані як на здійснення регульованого і контрольованого з позиції глобальних біобезпеки та психобезпеки розвитку новітніх технологій, так і на формування глобальної біоетико-правової освіти та комплексного і всеосяжного виховання «глобального біоетичного мислення», «глобального біоетичного праворозуміння», «глобальної біоетичної правосвідомості», «глобального біоетико-правового світогляду» та належного рівня «біоетико-правової культури». З метою оптимального і оперативного вирішення глобальних біоетичних проблем і реалізації міжнародної «біосферно-ноосферної» біоетико-правової політики та міжнародної біоетико-правової стратегії, а також відповідних їм національних програм та стратегій, є нагальна потреба у розробці імперативних міжнародних біоетико-правових норм та стандартів для усіх без винятку країн світу з метою оптимального й оперативного розв'язання різноаспектних глобальних біоетичних завдань та збереження цілісності усього живого на планеті.

Вбачається, що, спираючись на «біотичні» теорії «біосфери» та «ноосфери», буде слушним при роботі Міжнародного біоетичного кодексу передбачити розділ, присвячений формуванню глобального біоетико-правового світогляду, глобальної біоетичної правосвідомості, глобального біоетичного праворозуміння та вихованню глобальної біоетико-правової культури в контексті еволюції людини та органічного її середовища та природного оточення.

Крім того, для оптимального усвідомлення та розуміння, а також неухильного дотримання на практиці усіма членами суспільства «єдиних міжнародних біоетичних правил» поведінки людини в біосфері та ноосфері, доцільно, на наш погляд, в усіх навчальних закладах запроваджувати читання курсу лекцій на тему: «Біоетико-правове виховання в контексті міжнародного біоетичного права».

¹ Стеценко С. Праворозуміння: співвідношення теорії та юридичної практики / С. Стеценко // Право України. – 2010. – № 4.

² Алаїс С. І. Праворозуміння як наукова основа дослідження законності / С. І. Алаїс // Енциклопедія законодавства (матеріали до спецкурсу). – К., 2002. – С. 47–54.

³ Теория государства и права : учеб. / Под ред. Р. А. Ромашова. – СПб., 2005. – С. 194.

⁴ Рабінович П. М. Сутність праворозуміння / П. М. Рабінович // Право України. – 2007. – № 9. – С. 3–7.

⁵ Алексеев С. С. Теория права / С. С. Алексеев. – М., 1994. – С. 169.

⁶ Оль П. А. Правопонимание: от плюрализма к двуединству / П. А. Оль. – СПб.: Юридический центр-Пресс, 2005. – 241 с.

⁷ Кудрявцев В. Н. Современная социология права / В. Н. Кудрявцев, В. П. Казимирчук. – М., 1995. – С. 14.

⁸ Чистое учение о праве Ганса Кельзена. – Вып. I. М.: ИНИОН АН СССР, 1987. – С. 7.

⁹ Коркунов М. М. Лекции по общей теории права. – 7-е изд. СПб., 1907. – С. 66.

¹⁰ Зорькин В. Д. Теория права Н. М. Коркунова / В. Д. Зорькин // Правоведение – 1978. – № 3. – С. 80–86.

¹¹ Kelsen H. Der Soziologische und der juristische Staatsbegriff / H. Kelsen. – Tübingen. – 1928. – S. 106.

¹² Поляков А. В. Правосознание / А. В. Поляков // Кодекс. – 1999. – № 8.

¹³ Там само.

¹⁴ Вершок И. Л. Об экологическом правосознании / И. Л. Вершок // Государство и право. – 2003. – № 3. – С. 42–50.

¹⁵ Бесчастный В. Правопорядок як фундаментальний ресурс розвитку сучасного суспільства / В. Бесчастний, Г. Гребеньков // Віче. – 2009. – № 6.

¹⁶ Коробка В. М. Правовий світогляд як елемент механізму правового регулювання / В. М. Коробка // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2010. – № 4. – С. 15–21.

¹⁷ Комаров С. А. Механизм правового воздействия / С. А. Комаров // Общая теория государства и права Академический курс: в 2 т. / Под. ред. проф. М. Н. Марченко. – М.: Зерцало, 1998. – Т. 2. – Теория права. – 1998. – С. 436.

¹⁸ Вернадский В. И. Несколько слов о ноосфере / В. И. Вернадский // Успехи современной биологии. – 1944. – № 18. – С. 113–120.

¹⁹ Швец Г. И. Идея ноосферы и социальная экология / Г. И. Швец // Вопросы философии. – 1991. – № 7. – С. 36–45.

²⁰ Там само.

²¹ Вернадский В. И. Философские мысли натуралиста / В. И. Вернадский / АН СССР; Ред. колл. А. Л. Яншин, С. Р. Микулинский, И. И. Мочалов; сост. М. С. Бахракова и др. – М.: Наука, 1988. – С. 386–388.

Резюме

Третьякова В. Г. Про формування провідних елементів міжнародного біоетичного права: глобального біоетичного праворозуміння, глобальної біоетичної правосвідомості, глобального біоетико-правового світогляду та глобальної біоетико-правової культури.

Статтю присвячено питанням формування таких важливих елементів міжнародного біоетичного права, як: глобальне біоетичне праворозуміння, глобальна біоетична правосвідомість, глобальний біоетико-правовий світогляд та глобальна біоетико-правова культура, запровадження яких є необхідним для розбудови біоетичного громадянського суспільства, в якому будуть створюватися оптимальні умови для кожної особи в частині її самовизначення та самореалізації, для забезпечення її автономії та незалежності від будь-якого неправомірного втручання, усвідомлення нею природності біоетичних прав та свобод людини, суспільства, яке буде спроможним забезпечити збереження фізичної та психічної цілісності й життєздатності людського генофонду, а також його органічного середовища та природного оточення.

Ключові слова: глобальний, біоетико-правовий, правосвідомість, праворозуміння, правовий світогляд, правова культура, біоетичне громадянське суспільство.

Резюме

Третьякова В. Г. О формировании ведущих элементов международного биоэтического права: глобального биоэтического правопонимания, глобального биоэтического правосознания, глобального биоэтико-правового мировоззрения и глобальной биоэтико-правовой культуры.

Статья посвящена вопросам формирования таких важных элементов международного биоэтического права, как: глобальное биоэтическое правопонимание, глобальное биоэтическое правосознание, глобальное биоэтическое мировоззрение и глобальная биоэтика-правовая культура, введение которых необходимо для развития биоэтического гражданского общества, в котором будут создаваться оптимальные условия для каждого человека в части его самоопределения и самореализации, для обеспечения его автономии и независимости от любого неправомерного вмешательства, для осмысления им биоэтических прав и свобод человека; общества, которое будет способно обеспечить сохранение целостности и жизнеспособности человеческого генофонда, а также его органической среды и природного окружения.

Ключевые слова: глобальный, биоэтико-правовой, правосознание, правопонимание, правовое мировоззрение, правовая культура, биоэтическое гражданское общество.

Summary

Tretiakova V. On the formation of the basic elements of the international bioethical law, such as: global bioethical law understanding, global bioethical law consciousness, global bioethical law outlook and the global bioethical legal culture.

The article is devoted to the formation of the basic elements of the international bioethical law, such as: global bioethical law understanding, global bioethical law consciousness, global bioethical law outlook and the global bioethical legal culture, the introduction of which is necessary for the development of bioethical civil society, in which it will be possible to create the optimum conditions for each person in part of its self-determination and self-realization, to ensure its autonomy and independence from any undue interference, to reflect on their bioethical rights and freedoms; in order to ensure the preservation of the integrity and vitality of the human gene pool, as well as its natural environment.

Key words: global, bioethics, international bioethical law, bioethical law understanding, bioethical law consciousness, bioethical law outlook and bioethical legal culture, bioethical civil society.

Отримано 16.05.2013

УДК 341.232 : 323.28

В. В. ГРАЧОВА

Вікторія Вікторівна Грачова, аспірант Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі

**СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ОСНОВ
АНТИТЕРОРИСТИЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ДЕРЖАВ**

На початку третього тисячоліття явище тероризму проявилось в якості однієї з найгостріших глобальних проблем. Зокрема, як зазначив авторитетний український науковець В. Ф. Антипенко, під час терористичних актів у США 11 вересня 2001 р. разом із баштами Всесвітнього торговельного центру були зруйновані «уявлення громадськості про непохитність сучасного світоустрою», при цьому тероризм миттєво став «однією з домінант, що визначають сучасну історію»¹. Зважаючи на глобальні наслідки та масштаб терористичної діяльності, аксіомою стало те, що ефективна протидія загрози тероризму потребує спільних дій широкого кола держав, у зв'язку з чим П. Седжер слушно вказав: «боротьба з міжнародним тероризмом може здійснюватися тільки шляхом міжнародного співробітництва»². При цьому актуальним завданням постає дослідження процесу становлення міжнародно-правових основ антитерористичного співробітництва держав.

Дослідниками визнано, що прояви терористичного насильства мали місце з найдавніших часів. Зокрема, відомий західний теролог У. Лакер зазначав, що «тероризм такий само давній, як історія людства»³. Однак хоча проблема тероризму відома здавна, система міжнародного антитерористичного співробітництва почала складатися лише у XX ст., після Другої світової війни. Ядром цього співробітництва виступає Організація Об'єднаних Націй (далі – ООН), до якої входять вже 193 держави, а його правовим фундаментом є Статут ООН – найважливіший договір, який становить міжнародно-правову основу «сучасного універсального правопорядку» («універсального правопорядку за Статутом ООН») ⁴. Водночас потреба у виробленні міжнародно-правових інструментів для забезпечення боротьби з тероризмом виникла задовго до заснування ООН. Формуванню сучасної системи антитерористичного співробітництва держав передували ранні спроби вжиття ними багатосторонніх заходів для боротьби з тероризмом наприкінці XIX ст. та у першій половині XX ст. (до Другої світової війни), під час існування попередніх універсальних правопорядків (згідно з періодизацією історії міжнародного права, представленою А. І. Дмитрієвим, Ю. А. Дмитрієвою та О. В. Задорожнім, епоха універсального міжнародного права охоплює чотири періоди, пов'язані з відповідними правопорядками: період «вестфальської конфігурації універсального міжнародного права (1648–1815 рр.)», період «універсального міжнародного права за Головним актом Віденського конгресу 1815 р. (1815–1919 рр.)», «універсальне міжнародне право періоду Ліги Націй (1919–1946 рр.)» та «універсальне міжнародне право Організації Об'єднаних Націй (з 1945 р. дотепер)»⁵). Згадані багатосторонні заходи мали суттєве значення для формування міжнародно-правових основ антитерористичного співробітництва держав.

Необхідно зазначити, що у працях багатьох українських та зарубіжних науковців, які вивчали витоки міжнародного співробітництва у сфері боротьби з тероризмом (Ю. М. Антонян, Т. С. Бояр-Созонович, Л. М. Галенська, В. П. Ємельянов, В. О. Іващенко, Є. Г. Ляхов, Б. Сол та інші), спостерігається тенденція до висвітлення, насамперед, відповідних заходів, пов'язаних з універсальним міжнародним правом періоду Ліги Націй⁶. Водночас деякі дослідники (Ю. С. Горбунов, В. Я. Кікоть та інші) слушно звернули увагу на більш ранні заходи міжнародного антитерористичного співробітництва, які мали місце в період універсального міжнародного права за Головним актом Віденського конгресу 1815 р., але детально цей аспект ними не